

Yhdistetyt asiat C-396/05, C-419/05 ja C-450/05

Doris Habelt ym.

vastaan

Deutsche Rentenversicherung Bund

(Sozialgericht Berlinin ja Landessozialgericht Berlin-Brandenburgin esittämät
ennakkoratkaisupyynnöt)

Sosiaaliturva – Asetus (ETY) N:o 1408/71 – Asetuksen liitteet III ja VI –
Henkilöiden vapaa liikkuvuus – EY 18, EY 39 ja EY 42 artikla – Vanhuusetuudet –
Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella täyttyneet maksukaudet –
Maastavientikelvottomuus

Julkisasiamies V. Trstenjakin ratkaisuehdotus 28.6.2007 I - 11900

Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio (suuri jaosto) 18.12.2007 I - 11948

Tuomion tiivistelmä

1. *Siirtotyöläisten sosiaaliturva – Yhteisön säännöstö – Asiallinen soveltamisala – Vanhuusetuudet tai jälkeenjääneiden etuudet (Neuvoston asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c ja d alakohta ja 4 kohta)*

2. *Siirtotyöläisten sosiaaliturva – Vanhuusetuudet – Saksan lainsäädännön erityisjärjestelyt (EY 18, EY 39 ja EY 42 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohta ja liitteessä VI olevan C osan 1 kohta)*
3. *Siirtotyöläisten sosiaaliturva – Yhteisön säännöstö – Asiallinen soveltamisala – Vanhuusetuudet tai jälkeenjääneiden etuudet (Neuvoston asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c ja d alakohta)*
4. *Siirtotyöläisten sosiaaliturva – Yhteisön säännöstö – Jäsenvaltioiden tekemien sosiaaliturvasopimusten korvaaminen yhteisön säännöstöllä – Rajat (EY 39 ja EY 42 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A ja B osien 35 kohtien e alakohdat)*
5. *Siirtotyöläisten sosiaaliturva – Vanhuusetuudet – Saksan lainsäädännön erityisjärjestelyt (EY 42 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohta ja liitteessä VI olevan C osan 1 kohta)*

1. Etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyyn asemaan yksilöllisestä tarveharkinnasta riippumatta ja jos etuus liittyy johonkin asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan.

Sellaisten saksalaisten eläkkeiden osalta, jotka alun perin perustuivat maksukausiin, jotka kyseessä olevien henkilöiden osalta ovat täyttyneet alueen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, osilla, jotka kuitenkin sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, mainittuja maksukausia ei

tunnusteta maksukausiksi sodan johdosta vaan siitä syystä, että maksuja on maksettu saksalaisen vanhuuseläkelainsäädännön nojalla. Samalla tavoin kuin eläkkeet, jotka perustuvat nykyisen Saksan liittotasavallan alueella täyttyneisiin maksukausiin, myös edellä mainitut etuudet rahoitetaan tällä hetkellä työtekevien vakuutettujen suorittamalla maksuilla. Lisäksi tällaisten etuuksien maksaminen Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella asuville edunsaajille ei ole harkinnanvaraista jo siksi, että lakisäateisen eläkevakuutusjärjestelmän mukaan sellaisiin maksukausiin perustuvia eläkkeitä, jotka ovat täyttyneet sellaiseen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, voidaan lähtökohtaisesti maksaa ulkomaille, jos edunsaaja on syntynyt ennen 19.5.1950 ja asettunut vakinaisesti asumaan ulkomaille ennen 19.5.1990. Tämän johdosta tällaisia etuuksia on pidettävä – kun otetaan huomioon niiden ominaispiirteet – asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan

1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuina vanhuusetuuksina tai jälkeenjääneiden etuuksina.

(ks. 63, 66, 67 ja 69 kohta)

2. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan ("Saksa") 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että maksukaudet, jotka ovat täyttyneet vuosien 1937 ja 1945 välisenä aikana alueen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä osilla, jotka kuitenkin sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu kyseisessä jäsenvaltiossa.

Asetuksen N:o 1408/71 säännökset, joiden tarkoituksena on taata mahdollisuus

saada sosiaaliturvaetuuksia toimivaltailta valtiolta jopa silloin, kun vakuutettu, joka on ainoastaan työskennellyt lähtövaltiossaan, asuu toisessa jäsenvaltiossa tai muuttaa sinne asumaan, myötävaikuttavat varmasti myös työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseen EY 39 artiklan nojalla, mutta turvaavat yhtä lailla myös unionin kansalaisten vapaata liikkuvuutta Euroopan yhteisössä EY 18 artiklan nojalla. Täten sillä, että Saksan viranomaiset ovat vanhuusetuuksien laskennassa kieltäytyneet ottamasta huomioon kyseessä olevien henkilöiden esillä olevien ajanjaksojen kuluessa suorittamia maksuja, tehdään mainituille henkilöille selvästi vaikeammaksi käyttää heillä olevaa oikeutta vapaaseen liikkumiseen Euroopan unionin alueella, tai jopa estetään tämä, ja näin mainittu kieltäytyminen muodostaa kyseisen vapauden rajoituksen.

Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä II a mainittujen maksuihin perustumattomien erityisetuuksien osalta yhteisön lainsäätäjä voi EY 42 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä antaa säännöksiä, joilla poiketaan sosiaaliturvaetuuksien maastavientimahdollisuudesta. Täsmällisemmin sanottuna sosiaalisiin perusteisiin läheisesti liittyvien etuuksien myöntämisen edellytykseksi voidaan oikeutusti asettaa asuminen siinä jäsenvaltiossa, jossa toimivaltainen laitos sijaitsee. Tilanne ei selvästikään ole näin sellaisten sosiaaliturvaetuuksien osalta, jotka kuuluvat asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, sillä ne eivät vaikuta mitenkään liittyvän erityisiin sosiaalisiin perusteisiin kyseiset etuudet käyttöön ottaneessa jäsenvaltiossa, jolloin niiden myöntämiseksi siis voitaisiin asettaa asumista koskeva edellytys. Se, että tällaisissa olosuhteissa

toimivaltaiselle jäsenvaltiolle myönnetäisiin oikeus vedota perusteisiin, jotka koskevat yhteiskunnallista integroitumista kyseisessä valtiossa, asuinpaikkalausekkeen soveltamiseksi, olisi välittömästi vastoin Euroopan unionin perustavanlaatuista tarkoitusta, jolla pyritään helpottamaan henkilöiden liikkumista Euroopan unionin sisällä ja heidän yhteiskunnallista integroitumistaan muissa jäsenvaltioissa.

Lisäksi vaikka sosiaaliturvajärjestelmän taloudelliseen tasapainoon kohdistuvalla vakavalla vaaralla voidaan perustella edellä kuvatun kaltaisia rajoituksia, Saksan hallitus ei kuitenkaan ole näyttänyt toteen, kuinka asuinpaikansiirrot Saksan ulkopuolelle voivat lisätä Saksan sosiaaliturvajärjestelmään kohdistuvia taloudellisia velvollisuuksia.

(ks. 78, 79, 81–83 ja 85 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta)

3. Etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyyn asemaan yksilöllisestä tarveharkinnasta riippumatta ja jos etuus liittyy johonkin

asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan.

Sellaisten etuuksien osalta, jotka perustuvat maksukausiin, jotka ovat täyttyneet tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan saksalaisen lain nojalla, kyseisen lain päämääränä on sellaisten vakuutettujen, joiden osalta mainitussa laissa tarkoitettuja maksukausia on täyttynyt, sisällyttäminen saksalaiseen lakisääteiseen eläkevakuutusjärjestelmään, koska näitä vakuutettuja kohdellaan niin kuin mainitut vakuutuskaudet olisivat heidän osaltaan täyttyneet Saksassa. Lisäksi vaikka olisikin olemassa tilanteita, joissa kyseisen lain nojalla maksettujen etuuksien voitaisiin katsoa olevan tarkoitettu helpottamaan kansallissosialismiin ja toiseen maailmansotaan liittyvistä tapahtumista aiheutuneita vaikeita tilanteita, pääasiassa kyseessä olevan tilanteen kaltaisessa tilanteessa asianlaia ei ole näin. Tämän lisäksi on otettava huomioon se, että tällaisten etuuksien maksaminen edunsaajille, jotka eivät asu Saksan liittotasavallan alueella, ei ole harkinnanvaraista jo pelkästään siitä syystä, että lakisääteisessä eläkevakuutusjärjestelmässä säädetään, että tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan saksalaisen lain mukaisesti maksukausiin perustuvat eläkkeet voidaan lähtökohtaisesti maksaa ulkomaille, kun edunsaajat ovat syntyneet ennen 19.5.1950 ja kun heidän vakituinen asuinpaikkansa oli ennen 19.5.1990 ulkomailla. Tämän johdosta

tällaisia etuuksia on pidettävä – kun otetaan huomioon niiden ominaispiirteet – asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan I kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuina vanhuusetuuksina ja jälkeenjääneiden etuuksina.

(ks. 107, 110–112 ja 114 kohta)

4. Sillä, että asianomainen henkilö menettää asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohdtien ja Saksan ja Itävallan välisen 4.10.1995 tehdyn sosiaaliturvasopimuksen soveltamisen johdosta oikeuden vanhuusetuuksiin, jotka perustuvat mainittujen valtioiden väliseen 22.12.1966 tehtyyn sosiaaliturvasopimukseen, vaikka kyseinen henkilö asettui asumaan Itävaltaan ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa mainitussa jäsenvaltiossa, rikotaan EY 39 ja EY 42 artiklaa. Täten asetuksen N:o 1408/71 edellä mainitut säännökset ja Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1995 sosiaaliturvasopimuksen määräykset ovat ristiriidassa EY 39 ja EY 42 artiklan kanssa, sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että tilanteessa, jossa edunsaaja asuu Itävallassa, maksukaudet, jotka ovat täyttyneet tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan saksalaisen lain nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.

Yhteisön oikeuden säännöksiä voidaan nimittäin soveltaa yhteisön alueen ulkopuolella harjoitettavaan ammattitoimintaan, jos työsuhde säilyttää riittävän kiinteän liitynnän tähän alueeseen. Tämän periaatteen on katsottava koskevan myös sellaisia tapauksia, joissa työsuhde liittyy riittävällä tavalla jäsenvaltion oikeuteen ja näin ollen asiaa koskeviin yhteisön oikeuden säännöksiin ja määräyksiin.

(ks. 122, 124 ja 125 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta)

5. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan ("Saksa") 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasiassa kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan lain nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.

(ks. 129 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta)